ECLI:LV:AT:2024:0109.A420135922.10.L
Lieta Nr. A420135922, SKA-294/2024
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2024.gada 9.janvārī

[1] Senātā saņemta pieteicējas /pers. A/ (*/pers. A/*) kasācijas sūdzība par Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 21.jūlija spriedumu, ar kuru noraidīts pieteicējas pieteikums par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (turpmāk – pārvalde) 2021.gada 16.decembra lēmuma Nr. 1928/2021 atcelšanu. Ar pārsūdzēto lēmumu nolemts pieteicēju (Krievijas Federācijas pilsoni) izraidīt piespiedu kārtā no Eiropas Savienības dalībvalstu teritorijas uz Krieviju vai citu valsti, kurā viņai ir tiesības ieceļot, nenosakot ieceļošanas aizliegumu Latvijas Republikā un ieceļošanas aizliegumu Šengenas teritorijā.

[2] Administratīvā rajona tiesa spriedumā konstatēja, ka pieteicēja ir dzimusi Latvijā un pirms Krievijas pilsonības iegūšanas bija Latvijas nepilsone. Savukārt pēc Latvijas nepilsoņa statusa zaudēšanas sakarā ar Krievijas pilsonības iegūšanu pieteicēja nav saņēmusi uzturēšanās atļauju, līdz ar to nav tiesīga uzturēties Latvijā. Tā kā attiecībā uz pieteicēju ir izdots izbraukšanas rīkojums, kuru pieteicēja nav izpildījusi, tiesa secināja, ka ir konstatējams likumā noteiktais pamats lēmuma par pieteicējas izraidīšanu pieņemšanai. Tiesa arī atzina, ka pieteicējai ir smaga materiālā situācija un pieteicēja atrodas sociālā atstumtībā, tomēr tas neliedza pieteicējai iespēju sakārtot savu tiesisko stāvokli, lai turpinātu uzturēties Latvijā. Tiesa uzsvēra, ka nelabvēlīgo situāciju radīja un neļāva nokārtot pašas pieteicējas neapzinīgā attieksme un nespēja noteikt prioritātes. Tiesa arī konstatēja, ka galvenais, kas pieteicēju saista ar Latviju, ir uzturēšanās noteiktā ģeogrāfiskā apvidū visas dzīves garumā. Tomēr, samērojot pieteicējas tiesību uz privātās dzīves ierobežojumu izraidīšanas gadījumā ar sabiedrības interesi nodrošināt tiesisko kārtību, tiesa priekšroku deva pēdējai. Rezultātā tiesa atzina, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesisks, samērīgs un nav pretrunā ar Latvijas starptautiskajām saistībām.

[3] Pieteicēja kasācijas sūdzībā atsaucas uz likuma „Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" (turpmāk – Nepilsoņu likums) 5.panta otrās daļas vēsturisko redakciju, kas pieņemta 1995.gada 12.aprīlī. Attiecīgā tiesību norma paredzēja, ka Nepilsoņu likuma 2.pants attiecas arī uz citu valstu pilsoņiem un viņu pēcnācējiem, kuri pirms 1992.gada 1.jūlija dzīvoja un bija bez termiņa ierobežojuma, neatkarīgi no pierakstā norādītās dzīvojamās platības statusa, pierakstīti Latvijas teritorijā un kuri nav Latvijas pilsoņi, izņemot likuma 1.panta trešajā daļā minētās personas. Pieteicēja uzskata, ka no šīs tiesību normas izriet, ka nepilsoņiem ar likumu piešķirtās tiesības un pienākumi attiecas arī uz personām, kas ir Latvijā dzimušas, pastāvīgi dzīvo un, dzīvojot Latvijā, ir pieņēmušas citas valsts pilsonību. Pieteicēja uzver, ka dzīvoja Latvijā jau pirms 1992.gada 1.jūlija, tādēļ uz pieteicēju attiecas Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 1.punkts, kā arī pieteicējai ir šā likuma 2.pantā ietvertās tiesības netikt izraidītai no valsts. Pieteicēja uzskata, ka viņas juridiskais statuss ir nevis ārzemniece (citas valsts pilsone, kura nav Latvijas pilsone vai Latvijas nepilsone), bet persona ar īpašu tiesisko statusu, uz ko attiecas Nepilsoņu likums.

Senatoru kolēģija norāda, ka Nepilsoņu likuma 5.panta otrās daļas vēsturiskā redakcija, uz kuru kasācijas sūdzībā atsaucas pieteicēja, bija spēkā līdz 2000.gada 6.aprīlim. Nepilsoņu likums ir grozīts un, lemjot par pieteicējas tiesībām un pienākumiem pēc Krievijas pilsonības iegūšanas un attiecīgi Latvijas nepilsoņa statusa zaudēšanas, jāizmanto aktuālais tiesiskais regulējums, nevis vēsturiskā Nepilsoņu likuma redakcija. Līdz ar to pieteicējas minētā tiesību norma izskatāmajā lietā nav piemērojama.

Lai gan pieteicēja atsaukusies uz Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 1.punktu, tomēr Nepilsoņu likuma 1.panta pirmā daļa prasa trīs kumulatīvu nosacījumu esību, lai personu varētu atzīt par Latvijas nepilsoni. Tostarp viens no šiem kritērijiem ir citas valsts pilsonības neesība. Līdz ar to Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 3.punkts nepārprotami noteic, ka nepilsoņa statuss nav apvienojams ar citas valsts pilsoņa statusu. Šāda tiesību norma Nepilsoņu likuma 1.panta pirmajā daļā ir ietverta kopš likuma pieņemšanas 1995.gada 12.aprīlī. Tādēļ, pretēji pieteicējas viedoklim, nepilsoņa statusa konstatēšanai un secīgi Nepilsoņu likuma piemērošanai nav pietiekami tikai ar minētās likuma 1.panta pirmās daļas 1.punktā norādītajiem apstākļiem, bet ir nepieciešami visu attiecīgajā tiesību normā uzskaitīto nosacījumu vienlaicīga iestāšanās, tostarp citas valsts pilsonības neesība. Aizliegums apvienot nepilsoņa statusu ar citas valsts pilsonību izriet arī no Nepilsoņu likuma 6.panta pirmās daļas (*ikvienai personai, kura ieguvusi citas valsts pilsonību (pavalstniecību), ir pienākums atteikties no nepilsoņa statusa 30 dienu laikā pēc šādas pilsonības (pavalstniecības) iegūšanas*) un 7.panta pirmās daļas 3.punkta (*personai atņem nepilsoņa statusu, ja tā ieguvusi citas valsts pilsonību, neiesniedzot iesniegumu par atteikšanos no nepilsoņa statusa 30 dienu laikā pēc šādas pilsonības iegūšanas*). Nav šaubu, ka pieteicēja bija informēta par šo tiesisko regulējumu, jo pieteicēja pēc Krievijas pilsonības iegūšanas pati ir atteikusies no nepilsoņa statusa.

Lietā nav strīda, ka pieteicējai savulaik ir ticis piešķirts nepilsoņa statuss. Tomēr nav pamatots pieteicējas viedoklis, ka, pieņemot citas valsts pilsonību, pieteicējai joprojām saglabājas īpašas, no nepilsoņa statusa izrietošas tiesības. Lai gan nepilsoņiem Latvija patiešām ir paredzējusi īpašu tiesisko aizsardzību, tomēr, zaudējot Latvijas nepilsoņa statusu pēc citas valsts pilsonības iegūšanas, persona vienlaikus zaudē arī ar šo statusu saistīto īpašo tiesisko aizsardzību. Pieņemot kādas citas valsts pilsonību, persona apzināti nostiprina savu tiesisko saikni ar šo valsti, vienlaikus arī atsakoties no tiesiskās saiknes ar Latviju un aizsardzības, ko sniedz nepilsoņa statuss. Savukārt lēmums par to, vai saglabāt nepilsoņa statusu vai arī pieņemt kādas valsts pilsonību, ir katras personas brīva izvēle.

Līdz ar to minētie kasācijas sūdzības iebildumi nav pamatoti.

[4] Pieteicēja kasācijas sūdzībā uzsver, ka viņa nav atzīstama par ārzemnieci Imigrācijas likuma 4.panta pirmās daļas 1. un 2.punkta izpratnē un tādējādi attiecībā uz viņu šis likums un tajā paredzētā izraidīšanas kārtība nav piemērojama. Pieteicēja, atsaucoties uz Nepilsoņu likuma 1.panta otro daļu, norāda, ka Imigrācijas likums noteic tikai to personu statusu, kas ieceļojušas Latvijā pēc 1992.gada 1.jūlija, bet pieteicēja dzīvoja Latvijā jau pirms šā datuma.

Senatoru kolēģija norāda, ka to subjektu loku, uz kuriem attiecas Imigrācijas likums, nosaka tieši Imigrācijas likums, nevis Nepilsoņu likums. Savukārt atbilstoši Imigrācijas likuma 1.panta 1.punktam par ārzemnieku ir atzīstama persona, kura nav Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis. Tā kā

pieteicēja nav ne Latvijas pilsone, ne arī Latvijas nepilsone, kā arī, pretēji pieteicējas viedoklim, uz viņu pēc nepilsoņa statusa zaudēšanas neattiecas Nepilsoņu likuma regulējums, pieteicēja pamatoti ir atzīta par ārzemnieci, uz kuru ir piemērojams Imigrācijas likums. Savukārt tam, ka pieteicēja jau no dzimšanas dzīvo Latvijā, nav tiesiskas nozīmes, jo, kā tas konstatēts jau iepriekš, pieņemot citas valsts pilsonību un attiecīgi zaudējot nepilsoņa statusu, pieteicēja ir zaudējusi arī tiesisko aizsardzību, ko Nepilsoņu likums pieteicējai kā nepilsonei paredzēja.

Senatoru kolēģija arī norāda, ka Nepilsoņu likuma 1.panta otrās daļas mērķis ir nošķirt citu valstu pilsoņus, kas Latvijā ieceļojuši pēc 1992.gada 1.jūlija, no tiem Latvijas teritorijā esošajiem bijušās PSRS pilsoņiem un viņu bērniem, kuriem pēc Nepilsoņu likuma spēkā stāšanās 1995.gada 9.maijā potenciāli varēja tikt piešķirts Latvijas nepilsoņa statuss. Attiecīgā tiesību norma nav iztulkojama tādējādi, ka uz personu, kurai ir citas valsts pilsonība, bet kura Latvijā ieceļojusi pirms 1992.gada 1.jūlija, nevarētu tikt piemēroti Imigrācijas likuma noteikumi. Kā jau iepriekš secināts: ja persona ir zaudējusi Latvijas nepilsoņa statusu sakarā ar citas valsts pilsonības iegūšanu, no Latvijas tiesiskā regulējuma viedokļa tā kļūst par ārzemnieku, kura uzturēšanās Latvijā apspriežama atbilstoši Imigrācijas likumam.

Ievērojot minēto, šie kasācijas sūdzības iebildumi nav pamatoti.

[5] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norāda, ka viņa tiks izraidīta uz valsti, ar ko viņu saista vienīgi pilsonība, un viņai nav iespējams pārcelties uz Krievijas Federāciju, kur viņai nav ne mājokļa, ne radinieku. Pieteicējai nav iespējams arī iegūt uzturēšanās atļauju Latvijā naudas grūtību dēļ. Pieteicēja uzskata, ka pārsūdzētais lēmums ir necilvēcīgs, ignorējot cilvēcisko un vēsturisko faktoru.

No sprieduma izriet, ka rajona tiesa ir rūpīgi izvērtējusi pieteicējas tiesību uz privāto dzīvi ierobežojumu izraidīšanas gadījumā, detalizēti apsverot lēmuma samērīgumu (*pārsūdzētā sprieduma 22.–27.punkts*). Tiesa ir analizējusi citstarp arī pieteicējas kasācijas sūdzībā minētos apstākļus, atzīstot, ka izraidīšana uz pilsonības valsti, ja tajā nav pastāvīgas dzīvesvietas un darbavietas, var sagādāt grūtības, un tās neapšaubāmi var palielināt finanšu līdzekļu trūkums. Tomēr tiesa secināja, ka tas pats par sevi nenozīmē, ka pieteicēja būtu ierobežota uzlabot savus apstākļus, strādāt, nodrošinot sev iztikas līdzekļus un apmierinot savas pamatvajadzības (*pārsūdzētā sprieduma 25.punkts*).

Tāpat tiesa ir arī plaši analizējusi pieteicējas materiālo situāciju un visu procesu un tajā pieņemtos lēmumus, kas pieteicēju pēc atteikšanās no Latvijas nepilsoņa statusa noveda līdz pārsūdzētajam lēmumam (*pārsūdzētā sprieduma 9.–18.punkts*). Tiesa atzina, ka pieteicējai, neskatoties uz smago materiālo situāciju, nebija liegta iespēja nokārtot formalitātes saistībā ar uzturēšanās atļaujas saņemšanu Latvijā, kā arī viņai izvirzītās prasības uzturēšanās atļaujas saņemšanai nebija prettiesiskas vai pārmērīgas. Tiesa arī konstatēja, ka pārvalde ilgstoši ir bijusi pieteicējai pretimnākoša, vairākkārtīgi pagarinot termiņu dokumentu iesniegšanai uzturēšanās atļaujas saņemšanai, un tikai pieteicējas pašas nevēlēšanās sakārtot savu situāciju un nepakļaušanās likuma prasībām ir bijis galvenais iemesls pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai (*pārsūdzētā sprieduma 18.punkts*).

Senatoru kolēģija nekonstatē kļūdas tiesas izvērtējumā.

Tāpat senatoru kolēģija norāda, ka lēmums par piespiedu izraidīšanu ir pēdējais lēmums attiecībā uz pieteicēju atbilstoši Imigrācijas likumam secīgi pieņemtu pārvaldes lēmumu ķēdē. Iebildumi pret pārvaldes izvirzītajiem nosacījumiem uzturēšanās atļaujas saņemšanai pieteicējai primāri bija jāpauž, apstrīdot un pārsūdzot attiecīgos pārvaldes lēmumus. Ja pieteicēja ar šiem lēmumiem ir samierinājusies, viņai jārēķinās ar to izpildes nepieciešamību un attiecīgi arī tiesiskajām un faktiskajām sekām neizpildes gadījumā.

Apkopojot minēto, senatoru kolēģija atzīst, ka minētie kasācijas sūdzības argumenti nerada šaubas par tiesas izvērtējuma pareizību vai pilnīgumu.

[6] Ņemot vērā minēto, senatoru kolēģija atzīst, ka kasācijas sūdzības argumenti nerada šaubas par rajona tiesas sprieduma tiesiskumu. Lietā nav risināmi tiesību jautājumi, kuru dēļ kasācijas tiesvedībai būtu nozīme judikatūras veidošanā. Ievērojot minēto, kasācijas tiesvedības ierosināšana ir atsakāma.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 338.panta otro daļu un 338.[1]panta otrās daļas 2.punktu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. A/ (*/pers. A/*) kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 21.jūlija spriedumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators J. Pleps Senatore V. Krūmiņa Senatore L. Slica